

**GEMENSAMMA
BESTÄMMELSER**

INNEHÅLL

DEL I - Rättsliga och administrativa bestämmelser.....	4
Artikel 1 - Referensmaterial.....	4
Artikel 2 - Ansvarig avdelning på kommissionen och postadress	4
Artikel 3 - Deltagare.....	4
Artikel 4 - Den samordnande bidragsmottagarens uppgifter och förpliktelser.....	5
Artikel 5 - Associerade bidragsmottagares uppgifter och förpliktelser	5
Artikel 6 - Gemensamma förpliktelser för både den samordnande bidragstagaren och de associerade bidragsmottagarna.....	6
Artikel 7 - Medfinansiärer i projekt	7
Artikel 8 - Underentreprenörer.....	7
Artikel 9 - De externa övervakningsgruppernas uppgifter.....	8
Artikel 10 - Civilrättsligt ansvar.....	8
Artikel 11 - Intressekonflikter	8
Artikel 12 - Tekniska verksamhetsrapporter.....	9
Artikel 13 - Kommunikationsåtgärder, reklam för gemenskapsstöd och audiovisuella produkter	10
Artikel 14 - Geografiska data.....	11
Artikel 15 - Ändringar av överenskommelsen	11
Artikel 16 - Projektförseningar	12
Artikel 17 - Senareläggande av projektets slutdatum.....	12
Artikel 18 - Försämrat resultat och tekniska brister.....	12
Artikel 19 - Avbrytande av projektet	12
Artikel 20 - Konfidentialitet.....	14
Artikel 21 - Dataskydd	14
Artikel 22 - Äganderätt till och utnyttjande av resultaten.....	14
Artikel 23 - Tillämplig lagstiftning och behörig domstol	15
DEL II - Finansiella bestämmelser.....	16
Artikel 24 - Gemenskapens finansiella bidrag till projektet	16
Artikel 25 - Stödberättigade kostnader.....	17
Artikel 26 - Kostnader som inte berättigar till bidrag.....	20
Artikel 27 - Böter	21
Artikel 28 - Utbetalningssätt	21
Artikel 29 - Kostnads- och intäktsredovisning.....	24
Artikel 30 - Mervärdesskatt.....	25
Artikel 31 - Extern finansiell revision.....	25

Artikel 32 - Kommissionens finansiella revision.....	25
Artikel 33 - Kontroller och inspektioner av projektet.....	26
Artikel 34 - Statligt stöd.....	26
Artikel 35 - Köp av mark eller marknyttjanderättigheter, leasing av mark	26

GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

DEL I - Rättsliga och administrativa bestämmelser

Artikel 1 - Referensmaterial

Alla Life+-projekt ska genomföras i enlighet med följande rättsakter, föreskrifter och övriga dokument (i följande rangordning):

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 614/2007 av den 23 maj 2007 (Life+)¹.
- De särskilda bestämmelserna i överenskommelsen om bidrag som sänts till den samordnande bidragsmottagaren för underskrift.
- De gemensamma bestämmelser som ingår i överenskommelsen om bidrag.
- Det projektförslag (nedan kallat *projektet*) som anges i överenskommelsen om bidrag (bilaga I).

Dessa utgör en integrerad del av överenskommelsen om bidrag.

Artikel 2 - Ansvarig avdelning på kommissionen och postadress

- 2.1 När det gäller genomförandet av bestämmelserna nedan ska kommissionen företrädas av Generaldirektoratet för miljö, genom dess behöriga tjänsteman eller tillförordnade behöriga tjänsteman.
- 2.2 Alla försändelser ska märkas med identifieringsnummer och projektnamn och skickas till följande adress:

**European Commission
Directorate-General Environment
Unit ENV.E.4 - BU-9 2/1
B - 1049 Brussels**

En kopia av all korrespondens ska skickas till den externa övervakningsgrupp som kommissionen utsett.

Postförsändelser ska anses ha ankommit till kommissionen den dag då de formellt registreras av den ansvariga enhet vid kommissionen som anges ovan.

Artikel 3 - Deltagare

Life+-projekt kan ha följande fyra typer av *deltagare*, beroende på deras uppgifter och förpliktelser:

- Samordnande bidragsmottagare.
- Associerade bidragsmottagare (en eller flera).
- Medfinansiär(er).
- Underentreprenör(er).

¹ EUT L 149, 9.6.2007, s. 1.

Artikel 4 - Den samordnande bidragsmottagarens uppgifter och förpliktelser

- 4.1 *Samordnande bidragsmottagare* avser den person eller det organ som ensamt är rättsligt och ekonomiskt ansvarig gentemot kommissionen för det fullständiga genomförandet av projektåtgärderna för att uppnå projektens mål och för spridning av projektens resultat.
- 4.2 Genom det mandat som följer med överenskommelsen om bidrag ger de associerade bidragsmottagarna den samordnande bidragsmottagaren fullmakt att agera i deras namn och för deras räkning vid undertecknandet av överenskommelsen om bidrag och dess eventuella följande ändringar med kommissionen.
- 4.3 Den samordnande bidragsmottagaren ska godkänna alla bestämmelser i överenskommelsen med kommissionen.
- 4.4 Genom den undertecknade fullmakten är den samordnande bidragsmottagaren ensam berättigad att erhålla medel från kommissionen och fördela de belopp som motsvarar de associerade bidragsmottagarnas deltagande i projektet, såsom specificerats i de överenskommelser som ingåtts mellan de associerade bidragsmottagarna enligt artikel 4.8.
- 4.5 Om en associerad bidragsmottagare/medfinansiär minskar sitt finansiella bidrag är den samordnande bidragsmottagaren skyldig att i överenskommelse med sina associerade bidragsmottagare finna de resurser som krävs för att garantera att projektet kan genomföras korrekt. Under inga omständigheter ska kommissionen höja bidraget eller medfinansieringsgraden.
- 4.6 Oberoende av bestämmelserna i artikel 24 ska den samordnande bidragsmottagaren bidra finansiellt till projektet.
- 4.7 Den samordnande bidragsmottagaren ska vara kommissionens enda kontaktpunkt och den enda deltagare som rapporterar direkt till kommissionen om hur projektet framskrider tekniskt och finansiellt. Den samordnande bidragsmottagaren ska därför förse kommissionen med alla nödvändiga rapporter, i enlighet med artikel 12.
- 4.8 Den samordnande bidragsmottagaren ska med samtliga associerade bidragsmottagare ingå överenskommelser som beskriver deras tekniska och ekonomiska deltagande i projektet. Sådana överenskommelser ska vara helt förenliga med överenskommelsen om bidrag som undertecknats med kommissionen, de ska exakt referera till de föreliggande gemensamma bestämmelserna och ska som ett minimum ha det innehåll som beskrivs i de av kommissionen utgivna riktlinjerna. De ska undertecknas av den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna och meddelas kommissionen inom nio månader från projektets början. Bestämmelserna i överenskommelsen om bidrag, inklusive fullmakten (artiklarna 5.2 och 5.3) ska gå före varje annan överenskommelse mellan den associerade bidragstagaren och den samordnande bidragstagaren som kan ha inverkan på genomförandet av ovannämnda avtal mellan den samordnande bidragsmottagaren och kommissionen.

Artikel 5 - Associerade bidragsmottagares uppgifter och förpliktelser

- 5.1 Associerade bidragsmottagare kan endast de organisationer vara som anges som sådana i projektet och som deltar i genomförandet av projektet under relevanta former. De associerade bidragsmottagarna ska underteckna den överenskommelse

som avses i artikel 4.8 och vara direkt inbegripna i det tekniska genomförandet av en eller flera uppgifter inom projektet.

- 5.2 Genom det mandat som följer med överenskommelsen om bidrag ger den associerade bidragsmottagaren den samordnande bidragsmottagaren fullmakt att agera i dennes namn och för dennes räkning vid undertecknandet av överenskommelsen om bidrag och dess eventuella följande ändringar med kommissionen. Således ska den associerade bidragsmottagaren ge den samordnande bidragsmottagaren fullmakt att ta fullständigt rättsligt ansvar för överenskommelsens genomförande.
- 5.3 Den associerade bidragsmottagaren ska godkänna alla bestämmelser i överenskommelsen med kommissionen, särskilt alla bestämmelser som berör den associerade bidragsmottagaren och den samordnande bidragsmottagaren. Särskilt ska denne erkänna att den samordnande bidragsmottagaren genom den undertecknade fullmakten ensam har rätt att motta medel från kommissionen och att fördela beloppen motsvarande den associerade bidragsmottagarens deltagande i verksamheten.
- 5.4 Den associerade bidragsmottagaren ska göra allt i sin makt för att hjälpa den samordnande bidragsmottagaren att utföra den samordnande bidragsmottagarens förpliktelser enligt överenskommelsen om bidrag. Särskilt ska den associerade bidragsmottagaren förse den samordnande bidragsmottagaren med alla de dokument eller den information (teknisk och ekonomisk) som kan krävas, så snart som möjligt efter att han mottagit en förfrågan om detta från den samordnande bidragsmottagaren.
- 5.5 Varje associerad bidragsmottagare måste bidra finansiellt till projektet och ska få del av det finansiella bidraget från kommissionen enligt de villkor som fastställts i den överenskommelse som avses i artikel 4.8.
- 5.6 Bara om kommissionen uttryckligen begär detta ska den associerade bidragsmottagaren rapportera direkt till kommissionen om hur projektet framskrider tekniskt och ekonomiskt.

Artikel 6 - Gemensamma förpliktelser för både den samordnande bidragstagaren och de associerade bidragsmottagarna

- 6.1 Den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna ska sköta löpande bokföring i enlighet med god redovisningssed enligt lag och gällande föreskrifter. För att kostnader och intäkter ska kunna spåras bör ett analytiskt redovisningssystem (redovisning av kostnadsställe) införas. Den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna ska, under hela projektet och under minst fem år efter slutbetalningen, bevara alla relevanta styrkande handlingar för alla kostnader, intäkter och inkomster för projektet såsom de meddelats till kommissionen, t.ex. upphandlingsdokument, fakturor, inköpsorder, betalningsbevis, lönebesked, arbetsscheman och alla andra dokument som använts för beräkning och presentation av kostnaderna. Denna dokumentation ska vara tydlig, exakt och stämma med faktiska förhållanden och ska inlämnas till kommissionen när detta begärs. Den samordnande bidragsmottagaren ska behålla kopior av alla styrkande handlingar för alla associerade bidragsmottagare.
- 6.2 Den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna ska se till att det på alla fakturor finns en klar hänvisning till projektet, som kopplar fakturorna till kostnadsredovisningen.

- 6.3 Den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna ska se till att gemenskapsstödet offentliggörs på det sätt som anges i artikel 13.
- 6.4 Den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna ska vara villiga att dela de kunskaper som är nödvändigt för projektets genomförande.
- 6.5 Den samordnande bidragsmottagaren får inte, inom ramen för projektet, fungera som underentreprenör eller leverantör till de associerade bidragsmottagarna. De associerade bidragsmottagarna får inte, inom ramen för projektet, fungera som underentreprenörer eller leverantörer till den samordnande bidragsmottagaren eller andra associerade bidragsmottagare.

Artikel 7 - Medfinansiärer i projekt

- 7.1 Medfinansiärer ska bara bidra ekonomiskt till projektet. De får inte vara direkt inbegripna i projektets tekniska genomförande, och de ska inte få del av gemenskapsfinansieringen.
- 7.2 Den samordnande bidragsmottagaren och/eller dennes associerade bidragsmottagare ska ingå de överenskommelser med medfinansiärerna som är nödvändiga för att säkra medfinansieringen, under förutsättning att dessa inte inverkar på den samordnande bidragsmottagarens och/eller associerade bidragsmottagares förpliktelser enligt överenskommelsen om bidrag.

Artikel 8 - Underentreprenörer

- 8.1 När det gäller särskilda uppgifter med bestämd varaktighet får man inom ett projekt anlita underentreprenörer, vilka inte ska betraktas som associerade bidragsmottagare.
- 8.2 Underentreprenörer ska tillhandahålla externa tjänster till den samordnande bidragsmottagaren och/eller till associerade bidragsmottagare, som ska betala fullt pris för den tjänst som tillhandahållits.
- 8.3 Underentreprenörer får inte göra några finansiella investeringar i projektet och får därför ingen del i eventuella immateriella äganderättigheter som uppkommer till följd av projektet.
- 8.4 Varje offentlig samordnande bidragsmottagare/associerad bidragsmottagare måste tilldela underentreprenörskontrakt i enlighet med tillämpliga regler om offentlig upphandling samt gemenskapsdirektiven om förfaranden för offentlig upphandling.

För kontrakt som överstiger 125 000 euro ska varje privat samordnande bidragsmottagare/associerad bidragsmottagare rikta en anbudsinfordran till flera potentiella underentreprenörer, och kontraktet ska tilldelas den anbudsgivare som lagt fram det mest prisvärda anbudet. De ska i samband med detta beakta principerna om öppenhet och lika behandling av potentiella underentreprenörer och se till att intressekonflikter undviks.

De regler om upphandling som avses i de två föregående styckena ska också gälla vid köp av varaktiga varor.

- 8.5 På alla fakturor som utfärdats av underentreprenörer ska finnas en tydlig hänvisning till Life+-projektet (t.ex. projektnummer och titel eller kortform av titeln) och till den beställning/det entreprenörsavtal som den samordnande bidragsmottagaren eller den associerade bidragsmottagaren upprättat. Fakturorna ska vara tillräckligt detaljerade för att möjliggöra identifiering av enskilda

punkter som omfattas av den utförda tjänsten (dvs. en tydlig beskrivning och en kostnadsangivelse för varje punkt).

Artikel 9 - De externa övervakningsgruppernas uppgifter

- 9.1 Vid uppföljningen av projektet ska kommissionen biträdas av externa övervakningsgrupper. Dessa övervakningsgrupper ska biträda kommissionen genom att följa projektet och bedöma hur det framskrider och om det är i linje med de uppkomna kostnaderna. De ska agera enbart som ett rådgivande organ för kommissionen. Övervakningsgrupperna ska vara självständiga i förhållande till projekten. Övervakningsgrupperna ska kontrollera projektets genomförande och göra bedömningar av de rapporter som inlämnats till kommissionen.
- 9.2 Övervakningsgrupperna ska inte ha rätt att fatta några beslut på kommissionens vägnar. En rekommendation eller ett uttalande som lämnats av övervakningsgrupperna till den samordnande bidragsmottagaren eller till de associerade bidragsmottagarna kan inte tolkas som ett uttryck för kommissionens ståndpunkt.
- 9.3 De externa övervakningsgrupperna ska vara bundna av sekretessregler som motsvarar dem som fastställts mellan projektdeltagarna och kommissionen (såsom föreskrivs i artikel 20).

Artikel 10 - Civilrättsligt ansvar

- 10.1 Kommissionen får inte under några som helst omständigheter och av något som helst skäl hållas ansvarig om det uppstår anspråk som grundas på överenskommelsen om bidrag och som avser skada eller men under projektets genomförande. Inga krav på ersättning eller återbetalning i samband med sådana anspråk ska godtas av kommissionen.
- 10.2 Den samordnande bidragsmottagaren ska friskriva kommissionen från allt ansvar som rör förhållandet till deras associerade bidragsmottagare eller i samband med de överenskommelser som undertecknats i detta sammanhang.
- 10.3 Den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare ska ensamma bära ansvaret gentemot tredje man, däribland för alla typer av skador som drabbat tredje man under projektets genomförande.

Artikel 11 - Intressekonflikter

- 11.1 Den samordnande bidragsmottagaren och alla associerade bidragsmottagare förbinder sig att vidta alla nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för intressekonflikter som skulle kunna inverka på ett opartiskt och objektivt genomförande av överenskommelsen om bidrag. Intressekonflikter kan särskilt uppstå på grund av ekonomiska intressen, politiska eller nationella kopplingar, familjeskäl, känslomässiga skäl eller andra gemensamma intressen.
- 11.2 Kommissionen ska utan dröjsmål skriftligen informeras om alla situationer som leder till eller som skulle kunna leda till intressekonflikter i samband med genomförandet av överenskommelsen om bidrag. Den samordnande bidragsmottagaren och samtliga associerade bidragsmottagare ska utan dröjsmål vidta alla nödvändiga åtgärder för att rätta till en sådan situation. Kommissionen förbehåller sig rätten att kontrollera att de vidtagna åtgärderna är lämpliga och kan själv vidta ytterligare åtgärder om detta bedöms nödvändigt.

Artikel 12 - Tekniska verksamhetsrapporter

12.1 Den samordnande bidragsmottagaren måste regelbundet informera kommissionen om framsteg och resultat inom Life+-projektet genom att inlämna följande rapporter:

- En inledande rapport, som ska överlämnas inom nio månader från projektets början.
- En slutrapport, som ska överlämnas inom tre månader från projektets slut.
- För projekt som varar över 24 månader och som har ett gemenskapsbidrag på över 300 000 euro, en halvtidsrapport som överlämnas tillsammans med begäran om förskottsutbetalning efter halva tiden, efter att den tröskel som definieras i artikel 28.3 har uppnåtts.
- Alla lägesrapporter som krävs för att tiden mellan på varandra följande rapporter inte ska överstiga 18 månader.

I undantagsfall, om den tröskel som definieras i artikel 28.3 uppnås inom de första nio månaderna av projektets varaktighet, kan den inledande rapporten och halvtidsrapporten slås samman till en rapport.

Information gällande projektets tekniska och/eller ekonomiska förvaltning kan när som helst begäras av kommissionen.

12.2 Rapporternas form och innehåll ska vara i enlighet med de av kommissionen utfärdade riktlinjerna.

Alla rapporter ska innehålla nödvändig information för att kommissionen ska kunna utvärdera hur långt man kommit i projektets genomförande, respekterandet av arbetsplanen, projektets finansiella situation och huruvida projektets mål har uppnåtts eller fortfarande kan uppnås. Inledande rapporter, halvtidsrapporter och slutrapporter ska också innehålla den information som beskrivs i artikel 12.5–12.7.

12.3 Alla rapporter, både i pappersion och i elektronisk version, ska samtidigt överlämnas till kommissionen och till den externa övervakningsgrupp som utsetts av kommissionen. Båda dessa ska erhålla en fullständig kopia av de tekniska rapporterna, inklusive bilagor, och en kopia av kostnads- och intäktsredovisningen.

12.4 Den samordnande bidragsmottagaren ska inlämna en kopia av slutrapporten till medlemsstatens myndigheter, som även har rätt att be om en kopia av halvtidsrapporten.

12.5 Inledande rapport

Utöver den information som krävs enligt artikel 12.2 ska den inledande rapporten innehålla en bedömning av huruvida projektets mål och arbetsplan ännu är giltiga. På grundval av den inledande rapport som skickats av den samordnande bidragsmottagaren, och projektets mål inte kan uppnås eller arbetsplanen inte är genomförbar, kan kommissionen inleda ett förfarande för tidigt avslutande, enligt artikel 19.

12.6 Halvtidsrapport

Förutom den information som krävs enligt artikel 12.2 ska halvtidsrapporten innehålla en kostnads- och intäktsredovisningen och tillräcklig information för att

möjliggöra en preliminär bedömning av om de kostnader som uppkommit fram till denna punkt är berättigade.

12.7 Slutrapport

Utöver den information som krävs enligt artikel 12.2 ska slutrapporten innehålla en kostnads- och intäktsredovisning och all information som krävs för att kommissionen ska kunna bedöma om de kostnader som uppkommit är berättigade och vilken framtida hållbarhet som projektets resultat har.

Artikel 13 - Kommunikationsåtgärder, reklam för gemenskapsstöd och audiovisuella produkter

- 13.1 Den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare ska offentliggöra projektet och dess resultat, alltid med omnämnande av det gemenskapsstöd som mottagits. Närmare upplysningar om detta ska lämnas i varje verksamhetsrapport.
- 13.2 Den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare ska erkänna det stöd som getts av gemenskapen i alla dokument och medier som produceras inom ramen för projektet, och använda den Life-logotyp som tillhandahållits av kommissionen. I audiovisuellt material ska Life-stödet uttryckligen anges i för- och eftertexterna på ett tydligt läsbart sätt (t.ex. ”Med stöd från Europeiska gemenskapens finansiella instrument Life”).
- 13.3 Life-logotypen får inte åberopas som certifierad kvalitetsmärkning eller miljömärkning. Dess användning ska inskränkas till åtgärder för spridning.
- 13.4 Den samordnande bidragsmottagaren ska skapa en webbplats för projektet eller använda en befintlig webbplats för spridning av projektets verksamhet, framsteg och resultat. Den webbadress där projektets huvudsakliga resultat finns tillgängliga för allmänheten ska anges i rapporterna. Denna webbplats ska finnas på Internet senast sex månader efter projektets början. Den ska uppdateras regelbundet och bevaras under minst fem år efter projektets slut.
- 13.5 Den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare är skyldiga att sätta upp och underhålla anslagstavlor med information om projektet på de platser där det genomförs. Dessa ska finnas på strategiska ställen som är tillgängliga och synliga för allmänheten. De ska alltid vara försedda med Life-logotypen.
- 13.6 När det gäller Life+-Naturprojekt, gäller skyldigheterna enligt artikel 13.2 och 13.5 även för Natura 2000-logotypen. Projektets betydelse för inrättandet av Natura 2000-nätet ska anges på anslagstavlor.
- 13.7 En sammanfattning av projektet, inklusive namn och kontaktinformation för den samordnande bidragsmottagaren, kommer att publiceras på Lifes webbplats och göras tillgänglig för allmänheten.
- 13.8 Alla varaktiga varor som införskaffats inom ramen för projektet ska vara försedda med Life-logotypen om inte annat angetts av kommissionen.
- 13.9 Oberoende av bestämmelserna i artikel 20, ska kommissionen ha tillstånd att oavsett form och medium, inklusive Internet, offentliggöra all information i samband med projektet eller producerad inom projektet som den anser vara relevant. Den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare ska ge kommissionen icke-exklusiv rätt att utan tidsbegränsning mångfaldiga, dubba (vid behov), distribuera eller använda alla audiovisuella dokument som

producerats inom projektet, i deras helhet eller delvis, för icke-kommersiella syften, vilket även innefattar offentliga evenemang. Kommissionen ska trots detta inte betraktas som *medproducent*. Kommissionen förbehåller sig rätten att använda de fotografier som inlämnats i de olika rapporter som behandlas i artikel 12 för att illustrera informationsmaterial som den framställer. Kommissionen åtar sig att ange källan till dessa genom att uppge projektets referensnummer.

Artikel 14 - Geografiska data

Elektroniska verktyg, som inkluderar geografiska data och produceras inom ramen för ett Life+-projekt, ska rätta sig efter Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire)².

Artikel 15 - Ändringar av överenskommelsen

- 15.1 Den samordnande bidragsmottagaren ska i de tekniska rapporterna eller genom brev informera kommissionen om alla ändringar av projektet såsom det beskrivs i överenskommelsen om bidrag. Ändringar som på ett grundläggande sätt skulle ändra projektets övergripande mål, leda till ifrågasättande av beslutet om tilldelning av bidrag eller stå i strid med lika behandling av sökande kommer inte att godtas.
- 15.2 När ändringarna är omfattande måste ytterligare överenskommelser skriftligen utfärdas från kommissionens sida. Omfattande ändringar är
- betydande ändringar av verksamhetens och/eller projektresultatens karaktär eller innehåll.
 - ändringar av den samordnande bidragsmottagarens eller en associerad bidragsmottagares rättsliga status.
 - ändringar av projektets partnerskapsstruktur.
 - ändringar av projektets varaktighet.
 - ändringar av den provisoriska projektbudgeten, som med över 10 % och 30 000 euro höjer den kostnad som förutses i en eller flera utgiftskategorier. Dessa trösklar ska gälla för alla de tre underkategorierna av varaktiga varor. Trösklarna ska inte tillämpas på kategorin *omkostnader*, där den gräns som anges i artikel 25.13 inte får överskridas.
- 15.3 I de fall som avses i artikel 15.2 ska den samordnande bidragsmottagaren överlämna en formell begäran om ändring, i enlighet med de av kommissionen utfärdade riktlinjerna. När en begäran om ändring inkluderar förändringar av projektpartnerskapet och/eller en budget som möjliggjorts av en associerad bidragsmottagare eller en medfinansiär, ska den inbegripna associerade bidragsmottagaren/medfinansiären också underteckna begäran om ändring. Kommissionen förbehåller sig rätten att godkänna eller avslå begäran och kan besluta att inte överväga någon begäran som mottagits senare än tre månader före projektets slut.

² EUT L 108, 25.4.2007, s. 1.

Artikel 16 - Projektförseningar

- 16.1 Startdatumet för ett projekt är det datum som angetts i de särskilda bestämmelserna i överenskommelsen om bidrag, utan hänsyn till datumen för undertecknande av överenskommelsen om bidrag eller för den första förskottsutbetalningen.
- 16.2 Den samordnande bidragsmottagaren ska utan dröjsmål och i detalj informera kommissionen om alla händelser som kan tänkas vara till hinder för eller försena fullgörandet av projektet. De berörda parterna ska komma överens om vilka åtgärder som ska vidtas.
- 16.3 Kommissionen förbehåller sig rätten att avsluta överenskommelsen om bidrag eller upphäva bidraget om en betydande försening skulle äga rum, som skulle leda till en minskning i resultatens värde.

Artikel 17 - Senareläggande av projektets slutdatum

- 17.1 Ett senareläggande av ett projekts slutdatum kan endast beviljas vid oförutsebara, speciella omständigheter, som omöjliggör genomförandet av en eller flera åtgärder inom projektet under en viss tidsperiod.
- 17.2 En begäran om senareläggande av ett projekts slutdatum måste lämnas in i enlighet med de av kommissionen utfärdade riktlinjerna och inkludera tillräcklig information för att kommissionen ska kunna bedöma förseningarnas berättigande och genomförbarheten hos en reviderad arbetsplan. Kommissionen förbehåller sig rätten att godkänna eller avslå begäran och kan besluta att inte överväga någon begäran som mottagits senare än tre månader före projektets slut.

Artikel 18 - Försämrat resultat och tekniska brister

Kommissionen förbehåller sig rätten att om det är lämpligt minska gemenskapens medfinansiering om betydande kvantitativa eller kvalitativa minskningar sker i genomförandet av projektets åtgärder.

Artikel 19 - Avbrytande av projektet

- 19.1 Kommissionen kan avsluta överenskommelsen om bidrag, utan att ge någon ersättning
 - om den samordnande bidragsmottagaren, utan giltigt tekniskt eller ekonomiskt skäl, underlåter att fullgöra en viktig förpliktelse som åligger honom enligt villkoren i överenskommelsen om bidrag,
 - i händelse av *force majeure* eller om åtgärden har skjutits upp till följd av exceptionella omständigheter,
 - om det blir klart att projektets mål inte kommer att uppnås, eller
 - om den samordnande bidragsmottagaren är skyldig till betydande oegentligheter i förvaltningen av ett projekt.
- 19.2 När det gäller ett projekts avslutande ska kommissionen tillämpa ett standardförfarande eller ett brådskande förfarande.

19.3 Standardförfarande

- Kommissionen kommer att skicka ett första rekommenderat brev i vilket den anger att avslutningsförfarandet har inletts, förklarar skälen till detta, ålägger den samordnande bidragsmottagaren att uppfylla de förpliktelser som anges i överenskommelsen om bidrag och uppmanar denne att svara inom 30 dagar från mottagandet av detta första brev.
- Efter utvärdering av eventuella kommentarer som skickats av den samordnande bidragsmottagaren kommer kommissionen antingen att upphäva eller skjuta upp avslutningsförfarandet, eller skicka ett andra registrerat brev där den meddelar den samordnande bidragsmottagaren att projektet är avslutat och fastställer projektets nya slutdatum.

Om kommissionen inte får svar på sitt första brev inom 30 dagar från datumet för dess mottagande anses projektet ha avslutats vid denna tidsfrists utgång.

I samtliga fall där förfarandet slutar med att projektet avslutas ska en slutrapport inlämnas inom tre månader från projektets nya slutdatum.

19.4 Brådskande förfarande

Kommissionen får säga upp överenskommelsen om bidrag med omedelbar effekt, utan varsel och utan att betala någon kompensation i följande fall:

- Den samordnande bidragsmottagaren försätts i konkurs, avvecklas eller är föremål för liknande förfaranden.
- Den samordnande bidragsmottagaren har avsiktligt lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter för att få det finansiella bidrag från gemenskapen som avses i överenskommelsen.
- Den samordnande bidragsmottagaren har, avsiktligen eller genom oaktsamhet, begått en betydande oegentlighet i genomförandet av överenskommelsen, vilket orsakar eller skulle kunna orsaka en förlust i gemenskapsbudgeten.
- Den samordnande bidragsmottagaren gör sig skyldig till bedrägeri, korruption eller någon annan olaglig verksamhet, till skada för gemenskapernas ekonomiska intressen.
- Den samordnande bidragsmottagaren har fällts för brott mot yrkesetiken enligt lagakraftvunnen dom eller har begått ett vederbörligen konstaterat allvarligt fel i yrkesutövningen.

I detta fall kommer kommissionen att genom ett rekommenderat brev meddela den samordnande bidragsmottagaren att projektet är avslutat med omedelbar verkan. En slutrapport ska lämnas in inom tre månader från projektets nya slutdatum.

19.5 Hävning av överenskommelsen på grund av finansiella oegentligheter ska inte utesluta andra administrativa åtgärder eller påföljder som kan komma att tillämpas i enlighet med rådets förordning (EG, Euratom) nr 2988/95 av den 18 december 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen³.

Om överenskommelsen om bidrag hävs kan kommissionen begära att de belopp som redan betalats ut helt eller delvis återbetalas. Bara den information som finns

³ EUT L 312, 23.12.1995, s. 1.

tillgänglig vid slutet av de förfaranden som beskrivs i artikel 19.3 och 19.4 kommer att beaktas vid bedömningen av de berättigade utgifterna.

- 19.6 Den samordnande bidragsmottagaren får avbryta projektet när som helst genom en officiell skriftlig underrättelse, förutsatt att det föreligger giltiga ekonomiska eller tekniska skäl. Den samordnande bidragsmottagaren ska vara skyldig att presentera en slutrapport, senast tre månader efter det ovan nämnda formella skriftliga meddelandet, ange statusen för projektets genomförande och skälen för avslutande, tillsammans med en slutlig kostnads- och intäktsredovisning, på grundval av vilken kommissionen kommer att fastställa de berättigade utgifterna. Om ingen motivering lämnas eller om kommissionen inte godkänner motiveringen, ska den samordnande bidragsmottagarens uppsägning anses sakna skälig grund och kommissionen får begära återbetalning av de belopp som redan betalats ut.

Artikel 20 - Konfidentialitet

Kommissionen och den samordnande bidragsmottagaren/associerade bidragsmottagare förbinder sig att iaktta sekretess kring varje handling, varje upplysning eller varje annat material som delgetts dem i förtroende och vars röjande skulle kunna skada en annan part. Partnerna är bundna av denna förpliktelse även efter projektets slutdatum. De personliga uppgifter som inkluderats i projektet kommer att placeras på en datorapplikation, som görs tillgänglig för Europeiska kommissionen, för andra EU-institutioner och för en extern övervakningsgrupp, som är bundna av ett konfidentialitetsavtal. Denna datorapplikation används endast för förvaltning av Life-projekt.

Artikel 21 - Dataskydd

- 21.1 Den samordnande bidragsmottagaren har rätt att få tillgång till data och uppgifter som kommissionen förfogar över som gäller dennes projekt, och att begära eventuella rättelser.
- 21.2 Kommissionen, den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna ska respektera Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter⁴.
- 21.3 Oberoende av bestämmelserna i artikel 20, ska den samordnande bidragsmottagaren vara medveten om de förpliktelser som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar⁵.

Artikel 22 - Äganderätt till och utnyttjande av resultaten

- 22.1 Den samordnande bidragsmottagaren och/eller dennes associerade bidragsmottagare är ägare till de handlingar, uppfinningar som kan patenteras eller har patenterats och kunskaper som projektet resulterat i.

⁴ EGT L 8, s. 1.

⁵ EGT L 145, 31.5.2001, s. 43.

- 22.2 Kommissionen anser det dock viktigt att den samordnande bidragsmottagaren gör dessa handlingar, patent och kunskaper tillgängliga i gemenskapen så fort de finns tillgängliga, för att främja användningen av miljövänliga metoder och modeller. Bidragsmottagaren ska göra detta på icke-diskriminerande och rättvisa affärsmässiga villkor.
- 22.3 Kommissionen förväntar sig att den samordnande bidragsmottagaren och/eller dennes associerade bidragsmottagare iakttar bestämmelsen i artikel 22.2 under en period av fem år efter projektets avslutande.
- 22.4 Om den samordnande bidragsmottagaren utan berättigad orsak vägrar att ge tillgång till dessa produkter eller att bevilja licenser i enlighet med dessa villkor, förbehåller sig kommissionen rätten att tillämpa reglerna i artikel 19 eller – om projektet har avslutats – begära fullständig eller partiell återbetalning av gemenskapens bidrag.

Artikel 23 - Tillämplig lagstiftning och behörig domstol

De bestämmelser som är tillämpliga på gemenskapens bidrag är följande: Villkoren i överenskommelsen om bidrag, tillämpliga gemenskapsbestämmelser och, på subsidiär grund, belgisk lagstiftning om bidrag.

Den samordnande bidragsmottagaren får väcka talan mot beslut som kommissionen fattat om tillämpningen av bestämmelserna i överenskommelsen om bidrag, inklusive genomförandebestämmelserna, vid Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt eller, i fråga om överklagande, vid Europeiska gemenskapernas domstol.

DEL II - Finansiella bestämmelser

Artikel 24 - Gemenskapens finansiella bidrag till projektet

24.1 Storleken på gemenskapens finansiella bidrag fastställs genom att den procentsats som anges i överenskommelsen om bidrag tillämpas på de uppkomna stödberättigande kostnaderna.

24.2 Under inga omständigheter får det sammanlagda belopp som kommissionen betalar ut till den samordnande bidragsmottagaren överstiga det högsta belopp som anges för gemenskapsbidraget i överenskommelsen, inte ens om de totala faktiska stödberättigande kostnaderna för projektet överstiger den beräknade budgeten enligt överenskommelsen om bidrag.

Den samordnande bidragsmottagaren ska se till att ingen annan direkt eller indirekt finansiering från Europeiska unionen utnyttjas för medfinansiering av projektet. Om en sådan situation uppstår under projektets genomförande måste den samordnande bidragsmottagaren utan dröjsmål informera kommissionen om vilka åtgärder denne avser att vidta för att fullgöra sin skyldighet. Den oberoende revisor som avses i artikel 31 ska kontrollera källorna till projektets finansiering.

24.3 Oberoende av de förpliktelser som fastställs i artiklarna 4.6 och 5.5, godtar den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna att gemenskapsbidraget inte kan ha som syfte eller effekt att generera vinst. Vinst definieras som att inkomsterna överstiger kostnaderna för projektet när begäran om slutbetalning görs.

24.4 Inkomster definieras som medel som erhållits från kommissionen, associerade bidragsmottagare och medfinansiärer och direkta intäkter som erhållits uteslutande och direkt genom projektet (såsom deltagaravgifter för konferenser, försäljning av virke, etc.).

Den samordnande bidragsmottagaren måste se till att alla intäkter som erhållits genom och under projektets genomförande räknas som direkta intäkter för projektet.

Sådana direkta intäkter ska alltid deklarerats och kommissionen ska minska sitt finansiella bidrag i syfte att balansera totala intäkter mot totala utgifter.

24.5 Utan att det påverkar rätten att häva överenskommelsen enligt artikel 19, och utan att det påverkar kommissionens rätt att ålägga de sanktioner som avses i artikel 27, om en åtgärd inte genomförs eller genomförs på otillfredsställande sätt, delvis eller för sent, kan kommissionen proportionellt minska det gemenskapsbidrag som från början bestämts i linje med det faktiska genomförandet av åtgärden enligt de villkor som fastlagts i överenskommelsen om bidrag.

24.6 Genom det bankkonto eller underkonto som används av den samordnande bidragsmottagaren måste det vara möjligt att identifiera medel som betalats ut av kommissionen. Om det bidrag som överförs till detta konto ger upphov till ränta eller liknande förmåner enligt lagen i den stat på vars territorium bankkontot öppnats, ska dessa räntor eller förmåner, såvitt de utgör förskottsutbetalningar, återbetalas till kommissionen enligt villkoren i artikel 24.7.

24.7 Den samordnande bidragsmottagaren ska till kommissionen anmäla summan av räntor och motsvarande fördelar som eventuellt genereras av de belopp som

mottagits från kommissionen i form av förskottsutbetalningar. Denna anmälan måste göras när begäran görs om betalning av återstoden av bidraget. Räntan ska inte behandlas som en direkt intäkt för projektet och den kommer att återvinnas av kommissionen genom avräkning mot slutbetalningen.

Där förskottsutbetalningen överstiger 750 000 euro, ska dessutom räntan eller motsvarande fördelas som erhållits vid slutet av ett kalenderår av den samordnande bidragsmottagaren meddelas till kommissionen senast den 31 januari efterföljande år. Sådan ränta kommer att återvinnas genom ett återbetalningskrav.

Där förskottsutbetalningen är lägre än 50 000 euro kommer som ett undantag erhållen ränta inte att tillfalla kommissionen.

Ränta som uppkommer genom förskottsfinansiering som utbetalats till medlemsstater tillfaller inte kommissionen.

- 24.8 Den samordnande bidragsmottagaren och dennes eventuella associerade bidragsmottagare godtar att gemenskapens finansiella bidrag inte utgör något anspråk gentemot kommissionen och att det därför inte på något sätt får överlåtas till något annat organ eller överföras till tredje part.

Artikel 25 - Stödberättigade kostnader

- 25.1 För att kostnaderna ska betraktas som stödberättigande måste de uppfylla följande villkor:

- De måste finnas upptagna i projektets budget eller ha beviljats genom en ändring av överenskommelsen om bidrag.
- De ska vara direkt kopplade till och nödvändiga för genomförandet av det projekt som överenskommelsen gäller.
- De ska vara skäliga och följa principerna för sund ekonomisk förvaltning, särskilt när det gäller prisvärdhet och kostnadseffektivitet.
- De ska följa tillämplig skatte- och sociallagstiftning.
- De ska faktiskt ha uppkommit under projektperioden, som den definieras i överenskommelsen, och de ska tas upp i den samordnande bidragsmottagarens och eventuella associerade bidragsmottagares bokföring och skatteredovisning och ska vara möjliga att identifiera och kontrollera.

Kostnader ska anses ha uppkommit under projektperioden om

- den rättsliga betalningsförpliktelsen uppkom efter kommissionens undertecknande av överenskommelsen om bidrag,
- genomförandet av den motsvarande åtgärden inleddes efter projektets startdatum och slutfördes före slutdatumet (de enda undantagen är kostnaden för den bankgaranti som täcker perioden efter undertecknandet av överenskommelsen om bidrag och före projektets start och för de sex månaderna efter projektets slutdatum samt kostnaden för den oberoende revision som avses i artikel 31) och
- kostnaden har betalats i sin helhet innan insändandet av den slutliga finansiella kostnads- och intäktsredovisningen.

- 25.2 Personalkostnader ska debiteras för den tid som faktiskt ägnas åt projektet. De ska beräknas utifrån den faktiska bruttolönen eller löner plus obligatoriska sociala

avgifter och eventuella övriga lagstadgade kostnader som ingår i ersättningen, men exklusive alla övriga kostnader. Den tid som varje anställd ägnar åt att arbeta med projektet ska registreras med lämpliga mellanrum med hjälp av arbetsscheman eller motsvarande system för tidsregistrering som inrättats och regelbundet bestyrks av den samordnande bidragsmottagaren/associerade bidragsmottagare.

Tjänstekontrakt med enskilda personer får tas upp i denna kategori under förutsättning att den berörda personen arbetar i den samordnande bidragsmottagarens/associerade bidragsmottagares lokaler och under dennes ledning och att detta är förenligt med relevant nationell lagstiftning. Den tid som varje individ ägnar åt att arbeta med projektet ska registreras med lämpliga mellanrum med hjälp av arbetsscheman eller motsvarande system för tidsregistrering som inrättats och regelbundet bestyrks av den samordnande bidragsmottagaren/associerade bidragsmottagare. De stödberättigade kostnaderna ska motsvara de faktiska betalningar i samband med projektet som gjorts till den berörda personen.

Offentliganställdas lönekostnader kan finansieras bara i den utsträckning som de står i samband med kostnaden för åtgärder för projektets genomförande som den offentliga organisationens i fråga inte skulle ha utfört om det aktuella projektet inte hade inletts. Personalen i fråga måste vara specifikt underordnad projektet och de måste ge upphov till en ytterligare kostnad i relation till befintlig permanent personal. Vidare måste summan av den offentliga organisationens bidrag (som samordnande bidragsmottagare och/eller associerad bidragsmottagare) till projektet överstiga (med minst 2 %) lönekostnaderna för de offentliganställda som är knutna till projektet.

25.3 Kostnader för resor och uppehälle ska tas upp i enlighet med den samordnande bidragsmottagarens eller associerade bidragsmottagares interna regler.

25.4 Kostnader för extern hjälp avser kostnader för arbeten som läggs ut på underentreprenad (t.ex. arbete som utförs av externa företag, hyra av utrustning eller infrastruktur).

Kostnader för inköp och leasing (hyrköp, dvs. i motsats till ren förhyring) av varaktig utrustning, infrastruktur eller förbrukningsmateriel som levererats enligt underentreprenörskontrakt, får inte redovisas under budgetposten extern hjälp. Dessa kostnader ska redovisas separat under lämplig budgetrubrik.

Kostnaderna för revision utförd av en oberoende revisor hänförs till denna kategori.

25.5 Avskrivningar som gäller varaktiga varor ska beaktas bara när de varaktiga varorna

- finns med på den samordnande bidragsmottagarens eller den associerade bidragsmottagarens förteckning över varaktiga varor,
- behandlas som investeringar i anläggningstillgångar enligt de beskattnings- och redovisningsbestämmelser som gäller den samordnande bidragsmottagaren eller associerade bidragsmottagare inom projektet,
- köps in eller leasas till normalt marknadspris.

25.6 Oberoende av de särskilda bestämmelserna i artikel 25.7 och i artikel 25.9, ska den samordnande bidragsmottagaren/den associerade bidragsmottagaren tillämpa sina interna standarder/regler för redovisning för att beräkna den lämpliga

avskrivningen, med beaktande av typen av infrastruktur/utrustning, datumet för dess införskaffande/tillverkning/leasing, projektets varaktighet och den faktiska användningen för projektets syften. Den oberoende revisor som krävs i enlighet med artikel 31 ska bekräfta att de faktiska avskrivningar som registreras i den samordnande bidragsmottagarens/associerade bidragsmottagares system redovisas som projektkostnader.

Emellertid kommer dessa stödberättigande avskrivningar att begränsas till följande tak:

- Infrastrukturkostnader: 25 % av den totala inköpskostnaden.
- Kostnader för utrustning: 50 % av den totala inköpskostnaden.

25.7 För projekt som finansieras under Life+ Miljöpolitik och miljöstyrning och Life+ Biologisk mångfald gäller, som ett undantag till artikel 25.6, inga tak för prototyper, för vilka 100 % av inköpskostnaderna är berättigade till medfinansiering.

Med prototyp avses infrastruktur och/eller utrustning som särskilt framställts för projektets genomförande och som aldrig marknadsförts och/eller inte finns tillgänglig i serietillverkning. Prototypen ska ha en avgörande roll i projektets demonstrationsverksamhet. Endast komponenter som införskaffas och används under projektperioden får deklarerars.

Prototyper får inte användas för kommersiella ändamål under projektperioden samt fem år efter projektets slut. Om prototypen eller någon av dess komponenter används för kommersiella ändamål (dvs. säljs, leasas, hyrs ut eller används för varu- eller tjänsteproduktion) under projektperioden eller tidigare än fem år efter projektets slut ska detta deklarerars. Kostnaderna för framställningen av prototypen kommer då att skrivas ned i enlighet med artikel 25.5 och 25.6.

25.8 Avskrivningar som gäller varaktiga varor som förvärvats före projektets startdatum ska inte anses stödberättigande. Sådana kostnader anses ingå i kategorin *omkostnader*.

25.9 För Life+-Natur-projekt ska kostnader för varaktiga varor som uppkommer hos offentliga organ eller icke-statliga/privata icke-vinstdrivande organisationer betraktas som helt stödberättigande om de är direkt knutna till projektets genomförande och i betydande grad används under projektperioden. De är stödberättigande under förutsättning att den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare förbinder sig att fortsätta använda denna utrustning uteslutande för naturvårdsverksamhet även efter att det projekt som medfinansierats inom Life+-Natur har avslutats.

25.10 För Life+-Natur-projekt är kostnaderna för inköp eller arrende av mark eller marknyttjanderättigheter stödberättigande och ska redovisas åtskilda från varaktiga varor. Bestämmelserna i artikel 35 ska tillämpas.

25.11 Utgifter för förbrukningsmaterial ska avse inköp, tillverkning, underhåll eller bruk av material, varor eller utrustning som

- inte finns med i förteckningen över varaktiga varor hos den samordnande bidragsmottagaren eller associerade bidragsmottagare inom projektet,
- inte behandlas som investeringar i anläggningstillgångar enligt de beskattnings- och redovisningsbestämmelser som gäller den samordnande bidragsmottagaren eller associerade bidragsmottagare i projektet, och

- är särskilt knutna till projektets genomförande (emellertid betraktas allmänna förbrukningsmaterial/kontorsinventarier som ingående i kategorin *omkostnader*).
- 25.12 Övriga kostnader avser alla kostnader som är nödvändiga för projektet och som inte faller under en definierad kategori. Kostnader som tas upp måste kunna verifieras och får inte vara högre än de faktiska kostnaderna. De kostnader som uppkommit för ställande av bankgaranti, när kommissionen kräver en sådan, hänförs till denna kategori.
- 25.13 Omkostnader är stödberättigande på grundval av en fast procentsats på maximalt 7 % av det sammanlagda beloppet för stödberättigande direkta kostnader, exklusive kostnader för inköp/leasing av mark. De behöver inte styrkas genom räkenskapshandlingar. De ska vara bidragsberättigade som indirekta kostnader vilka avser att täcka allmänna indirekta kostnader för den personal som arbetar med projektet – dvs. kostnader för anställning, administration, inkvartering och direkt eller indirekt personalstöd.

Artikel 26 - Kostnader som inte berättigar till bidrag

Följande kostnader ska inte anses vara stödberättigande, och kommissionen tar därför inte med dem i sin beräkning av den sammanlagda stödberättigande kostnaden:

- Kostnader som uppkommit för en åtgärd som åtnjuter stöd från andra instrument för gemenskapsfinansiering.
- Kostnader som uppkommit i samband med åtgärder som inte förutsetts inom projektet eller i samband med ändringar av åtgärder, för vilka en sådan skriftlig ytterligare överenskommelse som avses i artikel 15 inte utfärdats.
- Kostnader som uppkommit för inköp av varaktiga varor eller för produktion av kommunikationsmaterial, inklusive anslagstavlor och webbplatser, som inte bär Life-logotypen (och Natura 2000-logotypen, när detta är tillämpligt).
- Kostnader för vilka en samordnande bidragsmottagare och/eller en associerad bidragsmottagare redan mottar ett administrationsbidrag från kommissionen under perioden i fråga.
- Alla kostnader i samband med en åtgärd som kan anses som en kompensande åtgärd för vilken en medlemsstat är ansvarig och som beslutats i samband med fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.
- Kostnader i samband med förvaltningsplaner, handlingsplaner och liknande planer, som upprättats eller ändrats inom ramen för ett Life+-projekt, om den motsvarande planen inte är rättsligt operativ före projektets slutdatum. Detta inbegriper slutförandet, före projektets slutdatum, av alla procedurmässiga/rättsliga steg i medlemsstater där sådana procedurer krävs.
- Kostnader i varje utgiftskategori utöver vad som förutses i budgeten plus 10 % och 30 000 euro (vilket behandlas i artikel 15.2).
- Fakturering mellan associerade bidragsmottagare och mellan associerade bidragsmottagare och den samordnande bidragsmottagaren.
- Kostnader som uppkommit genom transaktioner mellan avdelningar hos associerade bidragsmottagare eller hos den samordnande bidragsmottagaren utom där det kan bevisas att sådana transaktioner ger det bästa värdet för pengarna och utesluter alla inslag av vinst, moms och omkostnader.

- Växelkursförluster.
- Onödiga eller slösaktiga utlägg.
- Distributions-, saluförings- och reklamkostnader för att stödja produkter eller kommersiell verksamhet, om de inte särskilt angivits i projektet.
- Åtgärder för eventuella framtida förluster eller skulder.
- Räntekostnader.
- Osäkra fordringar.
- Finansiella utgifter eller kostnader i samband med att hitta/erhålla alternativa källor till medfinansiering.
- Representationskostnader, utom sådana utgifter som godkänts som absolut nödvändiga för att utföra arbetet inom projektet.
- Kostnader som hör till andra projekt som finansieras av tredje part.
- Tillgångar och tjänster som skänkts, däribland ideellt arbete.
- Kostnader för resor och uppehålle och andra former av ersättningar avseende tjänstemän vid gemenskapens institutioner och i de externa övervakningsgrupperna.
- Investeringar i viktigare infrastruktur.
- Grundläggande vetenskaplig forskning.
- Utgifter för licenser eller patent, eller andra utgifter som har att göra med skydd av immateriell egendom.
- Kostnader för registreringsförfaranden för EMAS och Ecolabel.
- Inköp av mark, om inte i enlighet med de villkor som anges i artikel 35.

Detta är inte en uttömmande förteckning.

Artikel 27 - Böter

I kraft av den budgetförordning som gäller de europeiska gemenskapernas allmänna budget⁶, ska varje samordnande bidragsmottagare som förklarats grovt ha åsidosatt sina förpliktelser vara skyldig att betala böter på mellan 2 % och 10 % av det aktuella bidragets värde, med lämplig hänsyn till proportionalitetsprincipen. Den samordnande bidragsmottagaren ska meddelas skriftligen genom ett rekommenderat brev om ett eventuellt beslut från kommissionen om att ålägga sådana böter.

Artikel 28 - Utbetalningssätt

28.1 Det ekonomiska bidraget från gemenskapen ska betalas i två eller tre delbetalningar.

28.2 En första förskottsutbetalning, som motsvarar 40 % av gemenskapens maximala ekonomiska bidrag. Denna utbetalning ökas till 50 % för projekt med en genomförandeperiod upp till och med 24 månader eller ett gemenskapsbidrag på maximum 300 000 euro. Båda bidragen kommer att utbetalas inom 45 dagar från mottagandet av

⁶ EGT L 248, 16.9.2002, s. 1 och EUT L 390, 30.12.2006, s. 1.

- överenskommelsen om bidrag undertecknad av båda parterna,
- en undertecknad ansökan om utbetalning med bidragsmottagarens namn och adress, bankens namn och adress, bankkontots nummer plus eventuellt fler bankuppgifter och projektets referensnummer,
- beroende på den samordnande bidragsmottagarens ekonomiska ställning enligt utvärderingen under urvalsfasen, kan kommissionen under översynen kräva en garanti utfärdad av en bank eller ett försäkringsbolag. Denna garanti ska vara lika med beloppet för den första förskottsbetalningen och ska omfatta projektets löptid plus sex månader. Garantins giltighet kommer att förlängas om projektet förlängs. Denna säkerhet kan undantagsvis ersättas av en solidarisk borgen från tredje man. Garantin ska vara utformad såsom anges i bilaga II.

28.3 En förskottsutbetalning efter halva tiden, motsvarande 30 % av gemenskapens maximala ekonomiska bidrag, kommer att utbetalas för projekt med en genomförandeperiod på över 24 månader och ett gemenskapsbidrag på över 300 000 euro. Denna utbetalning kommer att göras på villkor att minst 150 % av den första förskottsutbetalningen har förbrukats (som en procentandel av uppkomna kostnader) och att betalningen har begärts åtminstone nio månader före projektets slutdatum. Betalningen ska göras efter godkännande, från kommissionens sida, av den inledande rapporten, den tekniska halvtidsrapporten och den kostnads- och intäktsredovisning som avses i artikel 12.

När en första förskottsutbetalning inte har gjorts, kan den samordnande bidragsmottagaren i undantagsfall ansöka om en förskottsutbetalning efter halva tiden på villkor att ett belopp som motsvarar minst 60 % av det maximala planerade bidraget i de särskilda villkoren har spenderats. Storleken på denna utbetalning kommer sedan att avgöras genom att man tillämpar den procentsats som specificerats i överenskommelsen om bidrag på de bidragsberättigande kostnader som uppkommit vid datumet för den tekniska halvtidsrapporten och kostnads- och intäktsredovisningen.

Kommissionen ska ha 105 dagar på sig för att godkänna den tekniska halvtidsrapporten och kostnadsrapporten efter halva tiden och utföra betalningen, räknat från datumet för mottagande av

- en undertecknad ansökan om utbetalning med den samordnande bidragsmottagarens namn och adress, bankens namn och adress, bankkontots nummer plus eventuellt fler bankuppgifter, det belopp som ansökan avser, projektets referensnummer samt eventuell beteckning som den samordnande bidragsmottagaren angivit för att kunna särskilja utbetalningen,
- revisorns officiella registreringsnummer, organisation, namn och adress när revisor krävs enligt artikel 31,
- den motsvarande kostnads- och intäktsredovisningen och halvtidsrapporten (artikel 12).

Om kommissionen inte har yttrat sig inom denna tidsfrist ska den tekniska halvtidsrapporten anses vara godkänd. Ett godkännande av den rapport som medföljer ansökan om utbetalning är inte liktydigt med ett erkännande av att de ingående deklARATIONERNA och UPPLYSNINGARNA är formellt riktiga, äkta, fullständiga och korrekta.

28.4 Betalning av resterande belopp (slutbetalning) ska göras efter att kommissionen godkänt både den tekniska slutrapporten och den kostnads- och intäktsredovisning som avses i artikel 12.

Kommissionen ska ha 105 dagar på sig för att godkänna den tekniska slutrapporten och den slutliga kostnadsrapporten och utföra betalningen, räknat från datumet för mottagande av

- en undertecknad ansökan om utbetalning med den samordnande bidragsmottagarens namn och adress, bankens namn och adress, bankkontots nummer plus eventuellt fler bankuppgifter, det belopp som ansökan avser, projektets referensnummer samt eventuell beteckning som den samordnande bidragsmottagaren angivit för att kunna särskilja utbetalningen,
- den motsvarande kostnads- och intäktsredovisningen som omfattar hela projektperioden samt slutrapporten (artikel 12),
- en redovisningsrapport om detta krävs enligt artikel 31.

Om kommissionen inte har yttrat sig inom denna tidsfrist ska slutrapporten anses vara godkänd. Ett godkännande av den rapport som medföljer ansökan om utbetalning är inte liktydigt med ett erkännande av att de ingående deklarationerna och upplysningarna är formellt riktiga, äkta, fullständiga och korrekta.

28.5 Kommissionen får låta anstå eller avslå en ansökan om utbetalning inom 105-dagarsperioden, räknat från dagen för mottagande av ansökan om utbetalning och de övriga dokument som krävs enligt artikel 28.2, 28.3 eller 28.4. Kommissionen ska skriftligen underrätta den samordnande bidragsmottagaren om detta.

28.6 Om kommissionen har beslutat att hålla inne en utbetalning under de tidsfrister som anges ovan, börjar den återstående betalningsperioden att löpa på nytt från dagen för mottagande av de kompletterande uppgifter som begärts in.

28.7 Om rapporternas finansiella eller tekniska delar underkänns börjar 105-dagarsperioden att löpa på nytt från dagen för mottagande av de nya rapporterna.

28.8 Kommissionens utbetalningar ska göras i euro.

28.9 Alla betalningar ska göras i den samordnande bidragsmottagarens namn till det bankkonto som angivits i bilaga VII. Eventuella ändringar av konto måste omedelbart meddelas kommissionen.

28.10 Utbetalningen ska anses vara gjord på den dag då kommissionens bankkonto debiteras.

28.11 Utan att det påverkar kommissionens rätt att hålla inne en utbetalning och därigenom förlänga utbetalningsperioden, kan den samordnande bidragsmottagaren ha rätt till dröjsmålsränta enligt artikel 106 i bestämmelserna för budgetförordningens genomförande⁷.

28.12 När belopp felaktigt har utbetalats till den samordnande bidragsmottagaren eller när ett återkravsförfarande är motiverat enligt villkoren i överenskommelsen förbinder sig den samordnande bidragsmottagaren att betala de aktuella beloppen

⁷ EUT L 111, 28.4.2007, s. 13.

till kommissionen på de villkor och senast det datum som fastställts av kommissionen.

- 28.13 Om överenskommelsen skulle upphävas i de fall som anges i Artikel 19, får kommissionen begära fullständig eller partiell återbetalning av belopp som betalats ut till den samordnande bidragsmottagaren. Fullständig eller delvis återbetalning ska ske på det sätt och inom den tidsfrist som kommissionen bestämmer. Kommissionen kommer då att tillämpa proportionalitetskriterier.
- 28.14 Om den samordnande bidragsmottagaren skulle försumma att återbetala dessa belopp inom den betalningsfrist som kommissionen bestämt, får kommissionen öka skuldbeloppen genom att lägga till dröjsmålsränta med den räntesats som Europeiska centralbanken tillämpar för sina huvudsakliga refinansieringstransaktioner, ökad med tre och en halv procentenhet. Höjningen ska beräknas utifrån den räntesats som gäller den första dagen i den månad då betalningsfristen löper ut enligt offentliggörandet i Europeiska unionens officiella tidning, C-serien.
- 28.15 Bankavgifter som uppkommer på grund av återbetalning av skuldbelopp till kommissionen ska betalas av den samordnande bidragsmottagaren ensam.
- 28.16 Den debetnota som kommissionen upprättat och som tillställts den återbetalningsskyldiga samordnande bidragsmottagaren utgör ett verkställbart beslut i den mening som avses i artikel 256 i EG-fördraget.
- 28.17 Om betalning inte har skett på det datum då tidsfristen löper ut, kan inkasseringen av skulder till kommissionen utföras genom avräkning mot de belopp som mottagaren har rätt till, vilken form det än rör sig om, om den samordnande bidragsmottagaren på förhand informeras genom ett rekommenderat brev med mottagningsbevis eller motsvarande. Kommissionen kan även ta i anspråk den finansiella garanti som ställts enligt artikel 28.2. I undantagsfall, berättigat utifrån nödvändigheten att skydda gemenskapernas ekonomiska intressen, kan kommissionen inkassera beloppet genom avräkning före det datum då tidsfristen löper ut. I detta fall krävs inget förhandsgodkännande från den samordnande bidragsmottagarens sida.

Artikel 29 - Kostnads- och intäktsredovisning

- 29.1 Kostnads- och intäktsredovisningar ska lämnas in tillsammans med halvtidsrapporten och slutrapporten. De ska omfatta samma tidsperiod som motsvarande tekniska rapport.
- 29.2 Kostnads- och intäktsredovisningar ska överlämnas i enlighet med de av kommissionen utfärdade riktlinjerna. Ett exemplar ska lämnas till kommissionen och ett till den externa övervakningsgrupp som utses av kommissionen.
- 29.3 Den samordnande bidragsmottagaren ska intyga att den information som ingår i ansökningarna om utbetalning är fullständig, vederhäftig och sanningsenlig, att de finansiella dokument som inlämnats till kommissionen är i överensstämmelse med de gemensamma bestämmelserna, att de deklarerade kostnaderna är de faktiska kostnaderna och att alla intäkter har deklarerats.
- 29.4 Inga verifikationer (t.ex. fakturor) behöver bifogas kostnads- och intäktsredovisningen. Den samordnande bidragsmottagaren ska dock på begäran förse kommissionen med alla närmare underlag, däribland fakturor, som den kan behöva för granskningen av kostnader och intäkter och av motsvarande verksamhetsrapport.

- 29.5 Endast euro ska användas i kostnads- och intäktsredovisningarna. Den samordnande bidragsmottagaren eller en associerad bidragsmottagare som har sina konton i andra valutor ska konvertera beloppen till euro enligt den växelkurs som tillämpas av Europeiska centralbanken den första arbetsdagen under det år då kostnaden betalas.

Artikel 30 - Mervärdesskatt

- 30.1 Om den samordnande bidragsmottagaren eller någon av dennes associerade bidragsmottagare inte har möjlighet att få tillbaka den moms som betalats inom ramen för projektet, betraktas detta belopp som stödberättigande.
- 30.2 För att momsbelopp ska anses vara stödberättigande måste den samordnande bidragsmottagaren med rättsliga handlingar bevisa att denne eller dennes associerade bidragsmottagare är skyldiga att betala moms men inte kan få tillbaka momsbeloppet för de tillgångar och tjänster som krävs för projektet.

Artikel 31 - Extern finansiell revision

- 31.1 En oberoende revisor, utsedd av den samordnande bidragsmottagaren, ska kontrollera den slutliga kostnads- och intäktsredovisning som lämnats till kommissionen när det maximala gemenskapsbidraget som fastställts i de särskilda bestämmelserna överstiger 300 000 euro.
- 31.2 Revisorn ska kontrollera att den inhemska lagstiftningen och bokföringsbestämmelserna följts och även intyga att alla uppkomna kostnader är förenliga med denna överenskommelse om bidrag. Revisorn ska också kontrollera källorna till projektets finansiering, och särskilt att medfinansiering inte härrör från andra av gemenskapens finansiella instrument. Det arbete som ska utföras måste vara i enlighet med, och rymmas inom ramen för, de av kommissionen utfärdade riktlinjerna.

Artikel 32 - Kommissionens finansiella revision

- 32.1 Kommissionen, eller en företrädare som den bemyndigat, får genomföra revision hos en samordnande bidragsmottagare eller associerade bidragsmottagare när som helst under perioden för projektets genomförande och upp till fem år efter slutbetalningen av gemenskapsbidraget, som avses i artikel 28.4.
- 32.2 Revisionen ska utföras under sekretess.
- 32.3 Kommissionen eller någon av denna bemyndigad företrädare ska ges tillgång till den dokumentation som krävs för att man ska kunna försäkra sig om att projektdeltagarnas kostnader är stödberättigande, t.ex. fakturor, utdrag ur lönelistor, inköpsorder, betalningsbevis, arbetsschema och alla andra dokument som använts för beräkning och redovisning av kostnader.
- 32.4 Kommissionen ska vidta lämpliga åtgärder för att försäkra sig om att dess bemyndigade företrädare bevarar sekretessen kring de uppgifter som de har tillgång till eller som de erhåller.
- 32.5 Kommissionen får kontrollera hur den samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare har använt sig av gemenskapens finansiella bidrag.
- 32.6 Information om revisionsresultaten ska skickas till den samordnande bidragsmottagaren. Den samordnande bidragsmottagaren får yttra sig till

kommissionen inom loppet av en månad efter mottagandet. Kommissionen får besluta att inte beakta yttranden som kommit in efter denna tidsfrist.

- 32.7 Kommissionen ska på grundval av slutsatserna från revisionen vidta alla åtgärder den bedömer som nödvändiga, däribland utfärdande av krav på partiell eller fullständig återbetalning av de utbetalningar som den gjort.
- 32.8 Revisionsrätten får, i enlighet med sina egna rutiner, kontrollera användningen av gemenskapens finansiella bidrag inom ramen för överenskommelsen om bidrag.
- 32.9 I enlighet med rådets förordning (Euratom, EG) nr 2185/96⁸ och rådets och Europaparlamentets förordning (EG) nr 1073/1999⁹, får även Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) genomföra kontroller och inspektioner på plats, enligt de förfaranden som föreskrivs i gemenskapslagstiftningen, för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter. Resultaten från dessa kontroller kan, när detta är lämpligt, leda till att kommissionen fattar beslut om återkrav.

Artikel 33 - Kontroller och inspektioner av projektet

- 33.1 Den samordnande bidragsmottagaren och de associerade bidragsmottagarna förbinder sig att ge kommissionens personal och personer som bemyndigats av kommissionen erforderligt tillträde till de områden eller lokaler där projektet genomförs samt till alla handlingar som rör den tekniska och finansiella ledningen av verksamheten. När det gäller personer som bemyndigats av kommissionen kan ett sådant tillträde vara förenat med sekretessvillkor som kommissionen och den samordnande bidragsmottagaren ska komma överens om.
- 33.2 Sådana kontroller får företas upp till fem år efter den slututbetalning som avses i artikel 28.4.
- 33.3 Sådana kontroller ska utföras under sekretess.
- 33.4 Samordnande bidragsmottagare och associerade bidragsmottagare ska bistå kommissionen eller dess bemyndigade företrädare på lämpligt sätt.

Artikel 34 - Statligt stöd

Utbetalningen av eventuellt statligt stöd eller stöd som tilldelas ur statsbudgeten till det projekt som avses i denna överenskommelse måste vara förenlig med bestämmelserna i artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget.

Artikel 35 - Köp av mark eller marknyttjanderättigheter, leasing av mark

- 35.1 Kostnader som uppstår genom köp av mark eller marknyttjanderättigheter, som är direkt knutna till genomförandet av ett Life+-Natur-projekt och tydligt angivna, ska anses som helt stödberättigande förutsatt att följande villkor är uppfyllda:
- Inköspriser ska baseras på marknadsmässiga villkor.
 - Samordnande bidragsmottagaren och associerade bidragsmottagare förbinder sig att fortsätta använda denna utrustning uteslutande för

⁸ EGT L 292, 15.11.1996, s. 2.

⁹ EGT L 136, 31.5.1999, s. 1.

naturvårdsverksamhet även efter att det projekt som medfinansierats inom Life+-Natur har avslutats.

- För köp av mark som ingår i projektplanen, ska den samordnande bidragsmottagaren se till att försäljningsavtalet och/eller uppgifterna i fastighetsregistret omfattar en garanti om att marken även fortsättningsvis kommer att användas uteslutande för naturvårdsverksamhet. Om i en given medlemsstat ett fastighetsregister inte existerar eller inte ger en tillräcklig rättslig garanti, ska den samordnande bidragsmottagaren i kontraktet om försäljning av mark låta ta med en klausul om uteslutande användning av marken för naturvårdsverksamhet. För de länder där det är oförenligt med gällande lagstiftning att införa en sådan garanti både i fastighetsregistret och i försäljningsavtalet, kan kommissionen godta en motsvarande garanti, under förutsättning att denna ger samma rättsliga skyddsnivå på lång sikt och följer de krav som uppställs i bilaga I i Life+-förordningen.
- För mark som köps av privata organisationer måste försäljningsavtalet och/eller uppgifterna om detta i fastighetsregistret innehålla en garanti om att marken kommer att överföras till en juridisk person som huvudsakligen verkar inom naturskydd, i händelse att den privata organisationen upplöses eller inte klarar att förvalta marken i enlighet med naturskyddskraven. För de länder där det är oförenligt med gällande lagstiftning att införa en sådan garanti i fastighetsregistret eller i försäljningsavtalet, kan kommissionen godta en motsvarande garanti, under förutsättning att denna ger samma rättsliga skyddsnivå på lång sikt och följer de krav som uppställs i bilaga I i Life+-förordningen.
- Om mark köpts för att bytas vid en senare tidpunkt, måste bytet ske före projektets slut och bestämmelserna i föreliggande artikel ska tillämpas på den mark som erhålls genom bytet. Den mark som köpts för att bytas ska vid halvtidsrapporteringen undantas från garantin att marken kommer att användas uteslutande i naturskyddssyfte.

35.2 Tidsperioden för leasingen av marken ska antingen begränsas till projektperioden eller vara minst 20 år och ska vara förenlig med behoven av skydd av livsmiljöer och arter. När det gäller långsiktig leasing av mark, ska leasingkontraktet klart innehålla alla de bestämmelser och åtaganden som kommer att möjliggöra uppnåendet av dess mål i termer av skydd av livsmiljöer och arter.